

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-10-74-16>

УДК 793.38

Лещенко Д.О.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ВТІЛЕННЯ НЕОКЛАСИЧНОГО СТИЛЮ В АВТОРСЬКОМУ ТЕАТРИ (СИНТЕЗ ТЕХНІК КЛАСИЧНОГО І МОДЕРН ТАНЦЮ)

Анотація. Кінець XX – початок XXI століття ознаменувалося багатьма змінами, проте балетмейстери того часу надавали значення й переосмисленню класичної спадщини. Починаючи від авторських робіт Баланчіна, створення його власної танцювальної трупи з пізнаваним стилем, розпочинається період становлення авторського балетного театру, що відрізняється ще й стилем виконання – неокласика. Сьогодні відомі та впізнавані танцювальні трупи та компанії були засновані саме в цей період видатними танцівниками та балетмейстерами. Кожна трупа має свій особливий та автентичний стиль виконання, репертуар заснований на авторських лібрето, в основі яких лежить нове бачення класичних сюжетів. В статті проаналізовано особливості відомих сьогодні театрів та труп неокласичного балету та систематизовано доробок балетмейстерів XX–XXI століть.

Ключові слова: неокласичний танець, авторський театр, синтез технік, балетне мистецтво XX–XXI століть, сучасний балет.

Lieshchenko Darya

Lviv Ivan Franko National University

THE EMBODIMENT OF NEOCLASSICAL STYLE IN THE AUTHOR'S THEATER (SYNTHESIS OF CLASSICAL AND MODERN DANCE TECHNIQUES)

Summary. The end of the XX – the beginning of the XXI century was marked by many changes in the social, political and cultural life of the world. After the crisis of culture, society has sought to revive and renew traditional culture in different ways. The process of dying out of old norms and the emergence of new trends in the arts and philosophy begins. New styles, trends and trends emerge in choreographic art, but the ballet-makers of that time gave meaning and reinterpretation of classical heritage. Starting from the works of Balanchin, who became the innovator of his time and the founder of a new style – neoclassical dance. George Balanchin, in search of something new, tried to find something new in classical dance and to show its versatility. Since the creation of his own dance troupe with recognizable style, the period of formation of the author's ballet theater begins. The article is about dance troupes and campaigns where, based on classical dance school, ballet dancers create their own contemporary style with their subjective vision of classical subjects and works. The world-renowned and popular dance troupes and campaigns were founded in this period of the XX – beginning of the XXI century by prominent dancers and choreographers. The article contains materials on the works of George Balanchin and Jerome Robbins at the New York City Ballet, Jiri Killian and Nederlands Dans Theater, Dwight Rowden and the Complexions Dance Company, representatives of the CIS countries – Boris Eifman Theater and "Kiev Modern Ballet" under the guidance of ballet master Rady Poklitary and dance project "The Great Gatsby". Each troupe has its own special and authentic style of performance, the repertoire is based on the author's libretto, which is based on a new own vision of classic plots. Dancers who have a base of classical ballet school performing modern ballet, give movements and poses in a special manner, which is a feature of neoclassical dance. In the article the peculiarities of style and technique of performing the theaters and corpses of neoclassical ballet, their composition and history of creation are analyzed. the achievements of the ballet masters of the XX – XXI centuries are systematized.

Keywords: neoclassical dance, author's theater, synthesis of technicians, ballet art of XX–XXI centuries, modern ballet.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день є велика кількість професійних танцювальних труп та театрів, що були створені як авторський театр та включають в себе синтез балетної традиції кінця XIX століття з танцювальними інноваціями першої половини XX століття.

Аналіз останніх джерел та публікацій. Розвиток неокласичного стилю в балеті та творчість Баланчіна досліджували М. Погребняк і Д. Бернадська. Д. Шариков, О. Плахотнюк провів аналіз сучасного танцювального мистецтва, а О. Полісадова аналізувала балетмейстерів XX століття. Про характерні ознаки авторського театру писала також М. Погребняк.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Неокласичний танець поєднує в собі техніки класичного та модерн танцю. Розвиток, поєднання та втілення в роботах балет-

мейстерів цих технік і стає об'єктом дослідження науковців. Крім того, неокласичний танець дає змогу автору, оновлюючи класичні рухи, втілювати власне індивідуальне пластичне вираження, що дає змогу аналізувати роботи балетмейстерів, як продукт авторського театру. В статті вперше проаналізовано та систематизовано відомі авторські театри та танцювальні трупи, від зародження цього поняття до становлення, що мають в основі своїх вистав неокласичну хореографію.

Формулювання цілей статті. Дослідити, що вплинуло на започаткування неокласичного танцю та в чому полягає його відмінність з іншими стилями XX століття. Проаналізувати вплив творчості Баланчіна на становлення авторського театру. Систематизувати засновані у XX–XXI століттях неокласичні танцювальні театри та існуючі сучасні.

Виклад основного матеріалу. Період ХХ–ХХІ століть став часом не тільки глобальних змін, новаторства, а й переосмислення і нового бачення вже існуючого. В хореографічному мистецтві, крім створення нових течій, хореограф-балетмейстер переосмислює, а не ігнорує канонів та зразків балету, на основі своєї авторської філософії. Основою для створення нових вистав стає інтерес до життя та людини, глобальні проблеми світу (примітивізація існування, наркоманія, екологічна криза, світові хвороби, війни, голод) [11].

Д. Шариков характеризував, як головну особливість сучасної хореографії ХХ століття – імпровізацію та синтез. Синтез балетної традиції кінця ХІХ століття з танцювальними інноваціями першої половини ХХ століття. А саме поєднання лібретто, класичного музичного оформлення, класичної хореографії та професійних виконавців, навчених на основі класичної системи танцю з модерн-танцем, джаз-танцем, імпровізацією, роботою з тканиною, показом потворного, еротичного, перформансом та інше [13, с. 72].

Таким чином, класичний танець, оновлюючись, набуває нової форми та ознак, виокремлюючись у напрям – неокласику.

Український мистецтвознавець О. Плахотнюк зазначає «Сучасний театр, танець, живопис, кіно тісно пов'язані із творенням нового сценічного простору. Мистецтво джазу, будучи універсальною мовою культури ХХ століття, особливою семіотичною системою, використовує різні художні знаки, що є багато змістовними» [6, с. 115]. Цей факт засвідчує універсальність сучасного хореографічного мистецтва.

У сучасній хореографії характерними стилістичними ознаками неокласики є оновлення танцю більш віртуозними виразними рухами та позиціями, рухи та комбінації побудовані так, щоб простежувався та розкривався психологічний або асоціативний зміст для глядача. Неокласика також значно відходить від академічної традиції, звертаючись до паралельних і кутових позицій у поєднанні з заокругленими.

Засновником неокласичного напрямку вважають Джорджа Баланчіна. Головними естетичними особливостями, як зазначає в своїй роботі Погребняк, у його хореографічному театрі стають: нові форми вираження змісту, співзвучного сучасності; нова балетна форма – балет-симфонія, що відповідає природі симфонічної музики; безсюжетна танцювальна форма балету; нові композиційні рішення (нові положення рук, незвичайні тілесні ракурси, переплітання пластичних горизонталей із вертикалями, «монтаж атракціонів», «контраст темпів», «тонка графіка» пластичних візерунків і т. ін.); розчленування класичного танцю та відтворення з нього елементів нової танцювальної матерії; поєднання класичного танцю з лексикою сучасного й фольклорного танців, метафоричність руху [8].

Баланчін у своїх балетах використовує музичний матеріал різних епох – від майстрів ХVІІ століття до експериментаторів ХХ сторіччя, як Стравінський, наприклад. Цікаво, що саме з музики, а не літературної першооснови, народжувалися образи та па в його балетах, що і стало головною особливістю його неокласичних балетів [2]. Крім того, його творчість відрізнялась виявленням справжньої художньої суті тії або іншої форми та поступовим очищенням хореографічного тексту від всього зайвого, адже він зберігав та відновлював багато своїх попередніх робіт [11]. Так, наприклад, відбулося з балетом «Аполлон» створеного разом зі Стравінським, який був перероблений та видозмінений, коли Баланчін вже перебрався у Нью-Йорк та став керівником балетної трупи. Загалом, «New York City Ballet» має в репертуарі більше 100 балетів Баланчіна, такі як «Серенада» на музику Чайковського (1934 року), «Симфонія до мажор» на музику симфонії Бізе (1948 року), «Блискуче аллегро» на музику 3-го концерту для фортепіано Чайковського (1956 року), «Епізоди» на музику Веберна (1959 року), «Камерна музика № 2» на музику Хіндемита (1978 року), балети Стравінського «Аполлон Мусагет», «Поцілунок феї», «Гра в карти» (все – 1937 року), «Жар-птиця» (1949 року) [3].

У 1948 році Баланчін запросив 30-річного Джерома Роббінса приєднатись до компанії на посаду помічника художнього керівника. Прославившись спершу, як танцівник та балетмейстер на Бродвеї, Роббінс дав зрозуміти, що його «перше кохання» – балет. Винахідливість Джерома Роббінса, як у балеті, так і в мюзиклі, значною мірою впливала з його готовності змішувати різні театральні елементи. У 1945 році, ще будучи в Ballet Theater, він писав, що його бачення класичного балету включає «поєднання з іншими театральними формами для того, щоб експериментувати і досягати більш широкого горизонту» [17, с. 1].

Після смерті Баланчіна в 1983 році Джером Роббінс та Пітер Мартінс розділили посаду головного балетмейстера. Серед постановок Роббінса для «New York City Ballet» – «Століття тривоги» на музику Бернстайна (1950 року), «Клітка» на музику Стравінського (1951 року), «Гри» (1952 року), «Післяполудневий відпочинок фавна» (1953 року); «Танці на вечірці» на музику Шопена (1969 року), «Гольдбергські варіації» на музику Баха (1971 року), «Водяний млин» (1972 року) і інші [3].

Наразі в Компанії «New York City Ballet» є близько 90 танцюристів, що робить її найбільшою танцювальною організацією в Америці. В діючому репертуарі із понад 150 робіт, головним чином постановки Баланчіна та Роббінса. Танцювальна компанія залишається відданою баченню, з яким її створювали Джордж Баланчін та Лінкольн Кірштейн, а саме з метою створення та виконання нового репертуару, який би переосмислив принципи класичного танцю. Продовжують зберігати балети, естетику танцю та стандарти досконалості, створені та встановлені засновниками і оновлюють репертуар, спираючись на творчі таланти сучасних хореографів і композиторів [19].

Якщо Баланчіна вважають засновником неокласичного танцю, то пізнім неокласиком лічать Іржі Кіліана. Він трансформував канони класичного танцю, створивши свій власний хореографічний стиль. Іржі Кіліана цікавить саме духовна суть музичного твору, яка диктує йому можливість хореографічного втілення [9]. Особливістю його балетів – це неокласична манера виконання класичних рухів, як зазначає Д. Бер-

надська, парні акробатичні трюки, використання східних елементів – стилізації, символіки, прийоми ілюзії та стилізації, танцсимофонія виконання рухів та абстрактна асоціація при передачі сюжетної лінії балету [4].

Саме Іржі Кіліан, що сам чех за походженням, працюючи з «Nederlands Dans Theater» в 80–90-ті роки ХХ століття додав своє особливе бачення. Крім того, він зосереджував увагу на розвитку талантів всередині компанії, даючи молодим професіоналам як зсередини, так і поза межами групи стати танцюристами та хореографами міжнародною репутацією, що стало особливістю танцювальної компанії [18]. Вже майже чверть століття Кіліан є художнім керівником театру, ставши художнім керівником компанії в 1975 році разом з Гансом Кніллом. У 1978 році він та Карел Бірні заснували NDT 2, який мав на меті запропонувати молодим танцюристам можливість розвивати свої вміння та таланти та зосереджуватися на дорослішанні своїх мистецьких особистостей. У 1991 році він ініціював створення NDT 3 – компанія, яка створила можливості для старших танцюристів [16]. Особливістю NDT стало, те що це перша танцювальна компанією у всьому світі, яка показала три аспекти життя танцюриста – основна група танцюристів, група молодих виконавців у віці 17–22 років та група зрілих танцівників віком від 40 років, що мають свій специфічний репертуар [9].

Доробок Іржі Кіліана налічує більше 100 творів, 77 з яких виконували NDT [8]. Серед них, «Шість танців» на музику В. Моцарта, «Гра закінчена» на музику А. Веберна, «Падаючі ангели», «Сарабанда» на музику І. Баха, «Солодкі сни» на музику А. Веберна, «Маленька смерть» на музику В. Моцарта. Крім того, він створив вистави для компаній у всьому світі, таких як Штутгартський балет, Паризька опера, The Bayerisches Staatsballett та Токійський балет.

Як зазначає Полісадова, творчість Кіліана, що сформувалася саме в Нідерландах у 80-90-х роках ХХ століття, стала основою його авторського театру, по суті. Особливість в тому, що не дивлячись на присутність постановок інших балетмейстерів, основну стилістику та естетику трупи задають роботи її художнього керівника [9]. М. Погребняк приводить характерні ознаки авторського театру, а саме – філософсько-світоглядна спрямованість твору, синтез мистецтв, повна свобода форм у розкритті художнього образу, індивідуальний авторський стиль пластичного вираження балетмейстера, створення нових авторських хореографічних творів або авторська версія відомих раніше постановок [7].

Танцювальними трупами, що можна долічити до авторського театру, що є відомими представниками сучасності на просторі СНГ, наприклад, це театри Бориса Ейфмана, Радю Поклітару.

Санкт-Петербурзький державний академічний театр балету створений Борисом Ейфманом в 1977 році. Концепція колективу була досить сміливою, адже він створювався як авторський, режисерський театр, експериментальна лабораторія одного хореографа.

Уже перші спектаклі трупи – «Двоголосся» і «Бумеранг» – принесли театру глядацький успіх і змусили критиків говорити про нові тен-

денції в російському балетному мистецтві. Проте новаторство у виборі драматургічного матеріалу і музики, сміливість пластичних рішень надовго закріпили за Борисом Ейфманом репутацію «хореографічного дисидента» [12].

На відмінну від зазначеного вище Баланчіна, Ейфман використовує як драматургічну першооснову для своїх балетів світову літературну спадщину, наприклад, «Анна Кареніна», «Чайка», «Євгеній Онегін» та інші. Його роботи відрізняються саме особливою пластичною мовою та гострими хореографічними малюнками, що підкреслюють емоції героїв. Сам балетмейстер характеризує жанр своїх вистав, як «психологічний балет», адже він говорить в своїх виставах про складні та хвилюючі проблеми буття. Трупа театру відрізняється бездоганною виконавською майстерністю та унікальною самовіддачею. Трупа театру та балетмейстер створили оригінальний репертуар до складу якого входять балети «Я – Дон Кіхот», «Червона Жизель», «Російський Гамлет», «Анна Кареніна», «Чайка», «Євгеній Онегін», «Роден», «По той бік гріха», «Реквієм», «Up & Down», «Чайковський. PRO et CONTRA» [12].

Одним з яскравих представників українського театру сучасної хореографії, що був задуманий, як авторський, є Академічний театр «Київ Модерн-балет». Особливостями «Київ Модерн-балету» стає репертуар, що складається з постановок одного хореографа та формування творчої лабораторії сучасного танцю: сміливі експерименти, оригінальні прочитання всесвітньо відомих театральних сюжетів, оновлення та збагачення форми і лексики сучасного танцю [1].

Сам Радю Поклітару зазначає – «Сучасний театр цікавий тим, що ми не ілюстратори, а інтерпретатори!.. Моя хореографія все одно заснована на класичному танці, хоча, можливо, глядачу це і не дуже видно. Здається, що це мега-сучасний танець, але всередині його тіла живе скелет класичного танцю. Це єдина система координат, якою я вільно володію і на основі чого створюю свою мову, який багатством здається межю авангарду» [10]. За період існування театру «Київ Модерн-балет» було створено 16 одноактних та 5 повнометражних балетів.

Проте, не дивлячись на те, що і в Україні, і в світі вже існують авторські театри сучасного та неокласичного танцю, виникає ідея створення нової концепції. Це є вихід за рамки вже існуючих жанрів для створення абсолютно нового напрямку – синтезу паралельних мистецтв – класичного балету, сучасного танцю і кінематографа. Все це втілюється в проекті «The Great Gatsby». Головні теми, описані в романі Френсіс Скотт Фіцджеральд «Великий Гетсбі», близькі людям в усі часи: марнославство і зрада, любов і заздрість, мрії і самотність [20].

В Україні стали з'являтися цікаві шоу-проекти, які можуть заявити про себе в світі, але як значають засновники «The Great Gatsby Ballet» не має аналогів ні в Україні, ні в світі. Однією з особливих рис цієї танцювальної компанії є те, що в її складі представники різних національностей, театрів, шкіл – це і робить його особливим, не схожим на інші. Всього в трупі працює 34 людини, з яких 24 – це балет, а 10 – адміністративний і технічний персонал. Для створен-

ня проекту було запрошено Костянтина Меладзе в якості композитора та Юрія Шепета, що став автором музики для другого акту, танцівник Денис Матвієнко виступив арт-директором та став виконавцем головної ролі, Олександр та Ігор Стеколенко, що є авторами відео проєкцій, кожен з учасників вніс в постановку частину себе, свого таланту, і вистава вийшла такою, як її бачить глядач [5].

Також, в якості хореографа-постановника було запрошено Дуайта Роудена – одного з самих затребуваних хореографів сучасності. Крім того, що він працює з багатьма відомими проєктами, його основною діяльністю є танцювальна компанія «Complexions», що була заснована ним 1994 року. Особливість трупі полягає в підході до створення танцю за допомогою новаторської суміші методів, стилів та культур, представивши абсолютно нове бачення людського руху глядачу. Найголовніше нововведення, що танцювальна трупа транслює в тому, що танець повинен стосуватися усунення кордонів, а не посилення їх. Будь то обмежуючі традиції єдиного стилю, періоду, місця проведення чи культури, «Complexions» перевершує їх усіх, створюючи відкриту форму танцю, що постійно розвивається та відображає рух нашого світу.

Художні керівники та учасники трупи проводять майстер-класи по всьому світу аби ділитися технікою та філософією «Complexions» з танцюристами всіх рівнів [15].

Висновки. Напевно, що світове хореографічне мистецтво докорінно змінилося, пізнавши стільки нових течій та напрямів, в ХХ сторіччі. Це період переосмислення цінностей, естетичних в тому числі, що інколи навіть заперечують існуючі мистецькі канони, що призводить до пошуку способів вираження нових ідей новими засобами. Безумовно все сприяло глобальним змінам в хореографічному театрі.

Балетмейстери втілювали в виставах своє суб'єктивне бачення дійсності та оповідали по новому вже класичні, літературні сюжети, новітніми засобами пластики тіла, лишаючи за основу класичний танець. Таким чином виникає так званий «авторський театр», де використовується неокласичний танець, різні синтезовані та авторські техніки виконання, синтез паралельних видів мистецтв.

Сьогодні, зародженні в ХХ сторіччі, хореографічні театри та компанії продовжують своє існування, розвиваючи та поширюючи власний авторський неокласичний стиль, і дають натхнення для створення нових проєктів сучасникам.

Список літератури:

1. Академічний театр «Київ Модерн-балет». URL: <https://kyivmodernballet.com/> (дата звернення: 10.10.2019).
2. Баланчин Дж., Мейсон Ф. 101 рассказ о большом балете. 2000. 494 с.
3. Балет : энциклопедия / Гл. ред. Ю.Н. Григорович. Москва : Советская энциклопедия, 1981. 623 с.
4. Бернадська Д. Розвиток неокласичного балетного стилю в хореографії ХХ століття. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2014. Вип. 8.
5. Дорогой и тяжелый балет. URL: <http://gatsbyballet.com/about/> (дата звернення: 15.03.2017).
6. Плахотнюк О. Синтез мистецтва джаз-танцю і живопису: спорідненість, взаємовплив. *Вісник Львівської національної академії мистецтв*. 2017. Випуск № 32. С. 115–120.
7. Погребняк М. Авторский театр современного танца: сакральные корни и характерные признаки. *Norwegian Journal of development of the International Science*. 2017. № 6.
8. Погребняк М. Неокласичний танець: генеза та формування його естетико-стильових особливостей у театрі Джорджа Баланчина. *Вісник Львівського університету*. 2013. Вип. 12. С. 481–490.
9. Полисадова О. Балетмейстеры XX века: индивидуальный взгляд на развитие хореографического искусства : учеб. пособие. 2013. 202 с.
10. Радю Поклитару. Чаше всего артисты балета едят чудовищно много и чудовищно поздно! URL: <https://www.ukrinform.ru/rubric-culture/2475417-radu-poklitaru-horeograf.html> (дата звернення: 07.06.2018).
11. Складаревская И. Парный портрет Дягелев и Баланчин. *Советский балет*. № 1. 1991. С. 29–31.
12. Театр балета Бориса Эйфмана. URL: <http://www.eifmanballet.ru/ru/about/theatre> (дата звернення: 20.10.2019).
13. Шариков Д. Сучасна хореографія як феномен художньої культури ХХ століття : автореф. дис. ... канд. мистецтвознав. : 26.00.01. Київ, 2008. 19 с.
14. Шариков Д. Теорія, історія та практика сучасної хореографії. Генезис і класифікація сучасної хореографії – напрями, стилі, види : монографія. Київ, 2010. 208 с.
15. Complexions Contemporary Ballet. URL: <https://www.complexionsdance.org/aboutccb> (дата звернення: 15.10.2019).
16. Jiří Kylián. URL: <https://www.ndt.nl/en/discover/choreographers/jiri-kylian.html> (дата звернення: 20.10.2019).
17. Kisselgoff A. Jerome Robbins, 79, Is Dead; Giant of Ballet and Broadway *New York Times*. Section A, Page 1. 1998.
18. NDT. Our story. URL: <https://www.ndt.nl/en/discover/our-story.html> (дата звернення: 23.10.2019).
19. Our History. New York City Ballet. URL: <https://www.nycballet.com/Discover/Our-History.aspx> (дата звернення: 22.10.2019).
20. THE GREAT GATSBY – это больше, чем балет! URL: <http://gatsbyballet.com/about/> (дата звернення: 25.10.2019).

Reference:

1. Akademichnyi teatr «Kyiv Modern-balet» [Kyiv Modern Ballet Academic Theater]. URL: <https://kivmodernballet.com/> (accessed: 10.10.2019).
2. Balanchin, Dzh., & Meyson, F. (2000). 101 rasskaz o bol'shom balete [101 story about the great ballet].
3. Grigorovich, Y.N. (ed) (1981). Balet : entsiklopediya [Ballet : Encyclopedia]. Moscow : Sovetskaya entsiklopediya. (in Russian)
4. Bernadska, D. (2014). Rozvytok neoklasychnoho baletnoho styliu v khoreohrafiї XX stolittia [Development of neoclassical ballet style in twentieth-century choreography]. *Topical issues of the humanities*, vol. 8.
5. Dorogoy i tyazhelyy balet [Expensive and heavy ballet]. URL: <http://gatsbyballet.com/about/> (accessed: 15.03.2017).
6. Plakhotniuk, O. (2017). Syntez mystetstva dzhaz-tantsiu i zhyvopysu: sporidnenist, vzaïmovplyv [Synthesis of jazz dance and painting art: affinity, mutual influence]. *Announcer of the Lviv National Academy of Arts*, vol. 32, pp. 115–120.

7. Pogrebnyak, M. (2017). Avtorskiy teatr sovremennogo tantsa: sakral'nyye korni i kharakternyye priznaki [Author's Theater of Contemporary Dance: Sacred Roots and Characteristics]. *Norwegian Journal of development of the International Science*, vol. 6.
8. Pohrebniak, M. (2013). Neoklasychnyi tanets: geneza ta formuvannia yoho estetyko-stylovykh osoblyvostei u teatri Dzhordzha Balanchina [Neoclassical dance: Genesis and the formation of its aesthetic and stylistic features in the George Balanchine Theater]. *Announcer of the Lviv National Academy of Arts*, vol. 12, pp. 481–490.
9. Polisadova, O. (2013). Baletmeystery XX veka: individual'nyy vzglyad na razvitiye khoreograficheskogo iskusstva [Twentieth Century Choreographers: An Individual Perspective on the Development of Choreographic Art].
10. Radu Poklitaru. Chashche vsego artisty baleta edyat chudovishchno mnogo i chudovishchno pozdno! [Radu Poklitaru. Most often, ballet dancers eat monstrously and monstrously late!]. URL: <https://www.ukrinform.ru/rubric-culture/2475417-radu-poklitaru-horeograf.html> (accessed: 07.06.2018).
11. Sklyarevskaya, I. (1991). Parnyy portret Dyagelev i Balanchina [Pair portrait of Diagelev and Balanchine]. *Soviet ballet*, vol. 1, pp. 29–31.
12. Teatr baleta Borisa Eyfmana [Boris Eifman Ballet Theater]. URL: <http://www.eifmanballet.ru/ru/about/theatre> (accessed: 20.10.2019).
13. Sharykov, D. (2008). *Suchasna khoreohrafiia yak fenomen khudozhnoi kultury XX stolittia* [Contemporary choreography as a phenomenon of artistic culture of the twentieth century]. (PhD Thesis). Kyiv.
14. Sharykov, D. (2010). *Teoriia, istoriia ta praktyka suchasnoi khoreohrafi. Henezys i klasyfikatsiia suchasnoi khoreohrafi – napriamy, styli, vydy* [Theory, history and practice of contemporary choreography. Genesis and classification of contemporary choreography – directions, styles, types]. Kyiv.
15. Complexions Contemporary Ballet. URL: <https://www.complexionsdance.org/aboutccb> (accessed: 15.10.2019).
16. Jiří Kylián. URL: <https://www.ndt.nl/en/discover/choreographers/jiri-kylian.html> (accessed: 20.10.2019).
17. Kisselgoff, A. (1998). Jerome Robbins, 79, Is Dead; Giant of Ballet and Broadway *New York Times*. Section A, p. 1.
18. NDT. Our story. URL: <https://www.ndt.nl/en/discover/our-story.html> (accessed: 23.10.2019).
19. Our History. New York City Ballet. URL: <https://www.nycballet.com/Discover/Our-History.aspx> (accessed: 22.10.2019).
20. THE GREAT GATSBY – это больше, чем балет! [THE GREAT GATSBY is more than ballet!]. URL: <http://gatsbyballet.com/about/> (accessed: 25.10.2019).